

መሰላት

አብ እርጋን ገለ ውልቃውን ሕጋውን ሕቶታት አቐዲምካ ምንጻር አገዳሲ ይኸውን። ነቲ ድንጋገ ዘቕርብ ሰብ ርእይቶ ክህልዎ ይኽእል እዩ። ንኣብነት፡ ሕማም እንተጋጢሙ እንታይ ክኸውን ከም ዘለዎ፡ ክንክን ወይ ሞት የድልዮ።

ጡረታ ጥላን

ናይ ጡረታ ትእዛዝ (Vorsorgeauftrag) ናይ ጽሑፍ ደንቢ እዩ። ንኣብነት ድሕሪ ሓደጋ፡ ሕማም ወይ ኣብ እርጋን እንተ ኹይኑ፡ (ንኽትፈርድ ዘይምኽኣል) እንተ ሓጊዙ ይሕግዝ። እቲ ናይ ጡረታ ዕማም ንሓደ እሙን ሰብ ይህብ ወይ ውልቃዊ ጉዳያት ንምቁጽጻር ተኣዚዙ። እዚ ወይ ብኢድ ዝተጻሕፈ መግለጺ ወይ ብኖታሪ ክግበር ይከኣል። እቲ ትእዛዝ ኣየኖት ዕማማት ከም ዝመሓላለፉ ብልክዕ ክገልጽ ይግባእ። ኣብ ዝኾነ እዋን ክቕየር ወይ ክስሕብ ይኽእል። በዓል መዚ ሓለዋ ህጻናትን ዓበይትን (Kindes- und Erwachsenenschutzbehörde KESB) እቲ ትእዛዝ ቅኑዕ ድዩ ኣይኮነን ይምርምር። KESB ንረብሓ ናይቲ ትእዛዝ ዝፈጥር ሰብ ንምሕላው ስጉምቲ ክወስድ ይኽእል።

ናይ ጠበቓ ስልጣን

ምስ ናይ ጠበቓ ስልጣን (Vollmacht) ካልእ ሰብ ወይ ስራሕ ነገራት ክገብረልካ ክትፈቅድ ትኽእል ኢኻ። እቲ ናይ ጠበቓ ስልጣን ዝቐበል ሰብ ወይ ኣካል ነቲ ካልእ ሰብ ወኪሉ ክሰርሕ ይኽእል እዩ (ናይ ፍቓድ ሰብ፡ bevollmächtigende Person)።

ይከም ናይ ጡረታ ዕማም፡ ሓደ ናይ ጠበቓ ስልጣን ምስ ተፈቐደ ብቐጽበት ኣብ ግብሪ ይውዕል።

እቲ ናይ ጠበቓ ስልጣን ብጽሑፍ ክወሃብ ኣለዎ። እቲ እትፈጥሮ ሰብ ኣብ ዝኾነ እዋን ነቲ ናይ ጠበቓ ስልጣን ክቕይሮ ወይ ደው ከብሎ ይኽእል። እቲ ካልእ ሰብ ወይ መርገጺ እንታይ ክገብር ከም ዝኽእል ብልክዕ ክትዛረብ ትኽእል ኢኻ። ንዝተወሰኑ ዕማማት ወይ ሓፈሻዊ ስልጣን ጠበቓ (spezifische Vollmacht) ፍሉይ ስልጣን ጠበቓ (ሓፈሻዊ ስልጣን ጠበቓ) ኣሎ፤ ምስኡ ድማ እቲ ካልእ ሰብ ወይ ስልጣን ኩሉ ብሕጋዊ መንገዲ ዝፍቀድ ኩሉ ክገብር ይኽእል።

መብዛሕትኡ ጊዜ እቲ ናይ ጠበቓ ስልጣን ብሞት እቲ ሰብ ወይ እቲ ሰብ ድሕሪ ደጊም ፍርዲ ዘይህብ እንተኾይኑ (nicht mehr urteilsfähig) ይውዳእ።

ህያው ድሌት ዓማዊል

ህያው ድሌት (Patientenverfügung) ድሕሪ ደጊም ክትውስኖ ዘይትኽእል ኣብ ዝኾነ ኩነታት ናይ ገዛእ ርእስኻ ድሌት የርኢ። ንኣብነት ኣየኖት ሕክምናዊ ፍወሳታት ይፍቀደሉም ወይ ይንጸግ፤ ምልጋስ ኣካላት ይድለ ይኹንን ንመቐብሪ እንታይ ትምኒት ይረክብን ዘጠቓልል እዩ። እንተወሓደ ሓደ ምስጢራዊ ኣብ ዝርዝር ርክብ ናይቲ ህያው ድሌት ምሃብ ኣገዳሲ እዩ።

ኪዳን

እቲ ሕጋዊ ተኸታታሊ መን እዩ ገንዘብን ምሓዝን ዝሞተ ሰብ ከም ዝቐበል ይውሰን። ሓደ ሰብ ካልእ ነገር እንተደልዩ፡ ኪዳን ክጽሕፍ ይኽእል እዩ (Testament)። እቲ ሕጋዊ ተኸታታሊ ኣብኡ ክቐየር ይኽእል እዩ። ኣብ ሓደ ዊል ብልክዕ መን እንታይ ክረክብ ከም ዘለዎ ክበሃል ይከኣል። ይኹን እምበር፡ መጻምድትን ቈልዑን ኩሉ ግዜ ኣብ ዝተወሰነ ክፋል መሰል ኣለዎም። እዚ ክፋል እዚ ግዴታዊ ክፋል (ግዴታዊ ክፋል) ይበሃል። ሕጊ ኩሉ ክውስን እንተዘይደሊኻ ፍቓድ ኣድላዩ እዩ። እቲ ንወረሰቲ ዝምልከት ሕግታት ኣብ ስዊዘርላንዳዊ ሲቪላዊ ሕጊ (Schweizerisches Zivilgesetzbuch ZGB) እዩ ዘሎ። ብዘይ ፍቓድ እቲ ውርሻ ብመሰረት ኣብ ZGB ዘሎ ሕግታት ይዝርጋሕ።

ፍቓድ ብኢድ ክጽሓፍ ይኽእል እዩ። ንሱ ቅኑዕ ንኽኸውን ድማ ዝተወሰኑ ሕግታት ክኸበሩ ኣለዎም። ኖታሪ ወይ ኖታሪ ነቲ ድሌት ብትኽክል ንምጽሓፍን ከረጋግጽን ክሕግዝ ይኽእል እዩ (ምርግጋጽ፡ beglaubigen)።

ሞትን ቀብሪን

ሓደ ሰብ ኣብ ገዛ እንተሞይቲ፡ እቲ ናይ ስድራቤት ሓኪም ናብዚ ሰብ እዚ ክጽዋዕ ኣለዎ። እዚ እም እንተዘይተረኺቦም፡ እቲ ሕክምናዊ ህጹጽ ኣገልግሎት (Emergency Doctor) ብቑጽሪ 0800 401 501 (ነጻነት) ክጽዋዕ ኣለዎ። ሓደ ሰብ ብሓደጋ እንተሞይቲ ወይ ሓደ ዝሞተ ሰብ እንተተረኺቡ ፖሊስ ክሕበር ኣለዎ (ቁጽሪ ተሌፎን 117)።

እቲ ሞት ኣብ ውሽጢ ክልተ መዓልቲ ናብ ቤት ዕሕፈት ቀብሪ (Bestattungsamt) ኣብቲ መንበሪ ማሕበረሰብ ክሕበር ኣለዎ። ድሕሪቡ ቤት ጽሕፈት ቀብሪ ብኸመይ ከም እትቐጽል ሓበሬታ ይህብ። ብተወሳኺ እቶም ኣዝማድ ብዛዕባ እቲ ሞት ዝተፈላለዩ ቦታታት ክሕብሩ ኣለዎም። እዚ ድማ ንዋናታት ገዛ፡ ናይ ጡረታ ፋንድ (Pensionskasse)፡ ናይ ጥዕና መድሕን ኩባንያ (Krankenkasse)፡ ባንክታት፡ ናይ መድሕን ኩባንያታትን ምናልባት ካልኣት ትካላት ወይ በዓል መዚን ዘጠቓልል እዩ። ካብ ማሕበር ኣስላም ኣርጋው ኣስላም (ሻም) ንኣስላም ኣብ ካንቶን ኣርጋው ፍሉይ ሓበሬታ ኣሎ። ንኣብነት ኣብ ኣርእስቲ ናይ ኣስላም መቓብር ዓውድታት።

ዝያዳ ሓበሬታ (ሊንክኣድራሻታት ብሮፕራት ቡለቲን)

dev.hallo-aargau.ch/ti/alter-und-migration/rechte